

İstanbul Hanları:

18. Yüzyıl Sonu ve 19. Yüzyıl Başı

Ahmet Yaşar

Fatih Üniversitesi

18. yüzyıl sonunda İstanbul'u ziyaret eden C. Carbognano, etrafı kemerlerle süslü, kare ya da uzun avlusu olan, revaklı yapıları "han" olarak belirtir ve bu yapıları şöyle tarif eder: "Kemerlerin arkasında, her birinde yemek hazırlamak için ocak bulunan birbirinin aynı birçok oda bulunur ve yine bu kemerler, ikinci bir kemerli yapıyı yani başka odaların bulunduğu galeriyi taşırlar. Bunlar da, alt sıradaki odalar gibi ülke tüccarları için ayrılmışlardır. Çünkü yabancı ülke tüccarlarının mağazaları Galata'da, kendi ülkelerinin temsilcilerinin koruması altındadır. Bu hanların hemen hepsi taştan yapılmış sağlam yapılardır. Büyüklüğü bakımından özellikle kayda değer olanlar ise, *Valide Han*, *Vezir Han* ve III. Mustafa tarafından yapılmış olan *Yeni Han*'dir..."¹ Carbognano'nun bahsettiği bu şehir içi hanları, yaklaşık dört buçuk asırlık Osmanlı İstanbulu'nun önemli kamusal mekânlarıdır. Müdavimlerine konaklama ve çeşitli ticari imkânlar sunan bu mekânların, inşasına II. Mehmet (1451-1481) döneminde başlanmış

.....

1 Cosimo Comidas de Carbognano, *18. Yüzyılın Sonunda İstanbul*, çev. Erendiz Özbayoğlu, İstanbul: Eren Yayıncılık, 1993. s. 67.

ve zaman içinde çeşitli biçimlere dönüşen bu yapıların varlığı 20. asrın başındaki vakıf hanlarının inşasına dek devam etmiştir.²

Fetih sonrasında, Osmanlıların şehir mekânına ilk müdahalelerinden birisi de, eski Bizans yapılarını yeniden canlandırmak ve yeni binalar inşa etmek suretiyle ticari altyapıyı oluşturmaktır. Bu süreçte iki bölge ön plana çıkmaktadır: şehrin liman bölgesi ve bugünkü bedesten etrafında oluşmuş olan Kapalıçarşı bölgesi. Kritovoulos, II. Mehmet'in öncülüğünde şehrin imarına başlanmasıyla birlikte bedestenin ve çarşının yapılmaya başlandığını ifade etmektedir. Kritovoulos'un ifadesiyle II. Mehmet, "Devlet büyüklerini, kendi yanında itibarı olan ve büyük servete malik bulunanları huzuruna çağırarak şehir içinde çarşılar, hanlar, dükkânlar, hamamlar, büyük konaklar, camiler ve mabetler yapmalarına izin vermiştir."³ Tursun Bey'in ifadesiyle, II. Mehmet "Bezzâzistân ve çarsûlar ve bâzârgâhlar ve âyende ve râvende için vâsi' kervânsaraylar yaptırdı".⁴

Bedesten'in inşasından sonra etrafına çok sayıda dükkan eklendi. 1478-79 tarihli vakfiyeye göre Bedesten'in etrafında 849 dükkan ile Sultan Hanı ve Bodrum Kervansaray adında iki han yer almaktadır. Beylik Kervansarayı olarak da bilinen Sultan Hanı iki katlı, 98 odalı ve bitişiğinde 42 dükkanın olduğu dönemi itibariyle büyük bir bina kompleksiydi. Öte yandan Bodrum Kervansarayı ise nisbeten daha küçük, iki katlı, 32 oda ve 14 dükkan barındıran bir yapıydı. Bedesten ve liman merkezli bu ticari bölge Mahmut Paşa'nın cami, hamam ve Kürkçü Han inşasıyla doğuya doğru genişlerken, Has Murat Paşa'nın inşalarıyla da batıya doğru genişledi. Sonrasında şehrin imparatorluk başkentine dönüşüm sürecinde, şehirde bu iki merkez etrafında çok sayıda han, dükkan ve çarşı inşa edildi.⁵

•••••

- 2 İstanbul Hanları ile ilgili daha detaylı bilgi için bkz. Ceyhan Güran, *Türk Hanlarının Gelişimi ve İstanbul Hanları Mimarisini*, İstanbul: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, 1976.
- 3 Kritovoulos, *İstanbul'un Fethi*, çev. Karolidi, İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2005, s. 129, 157, 158.
- 4 Tursun Bey, *Târih-i Ebül-feth*, haz. A. Mertol Tulum, İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti, 1977, s. 67.
- 5 Çiğdem Kafesçioğlu, *Constantinopolis/Istanbul: Cultural Encounter, Imperial Vision, and the Construction of the Ottoman Capital* University Park, Pa: Pennsylvania State University Press, 2009.

17. yüzyılın ikinci yarısındaki üç önemli proje Osmanlı İstanbulu'nun ticari bölgesini genişletti. Bunlardan ilki Kösem Sultan hamiliğinde, Mercan Çakmakçılar Yokuşu'ndaki Cerrah Mehmet Paşa'nın sarayının arazisi üzerine 1651 yılında inşa edilen Valide Han'dır. Bu han üç avlusu, arazide kapladığı alan ve 210 odasıyla İstanbul hanları içerisinde ayrı bir yere sahiptir. Öyle ki, bu bölge 18. yüzyılda hanların inşası için en muteber yer olmuştur. 1663 yılında Hatice Turhan Sultan hamiliğinde tamamlanan Valide Çarşısı (bugünkü Mısır Çarşısı), ticari bölgenin liman tarafını güçlendirirken, Köprülü Fazıl Ahmet Paşa'nın Çemberlitaş'ta yaptırdığı Vezir Han ise ticari bölgeyi tarihi Mese'ye kadar uzatmıştır.⁶

Şehir mekânı perspektifinden bakıldığında 18. yüzyıl, yoğun şehirleşme faaliyetleri, yeni inşa biçimleri ve şehir kamusal mekânlarının sayıca ve etkinlikçe artışı itibarıyla İstanbul için farklı bir durum arz etmektedir. Bu dönemde İstanbul'daki hanların sayısı en yükseğe çıkmış ve Büyük Yeni Han, Hasanpaşa Hanı, Taş Han, Sümbüllü Han gibi yeni tarz hanlar inşa edilmiştir. Organik plan tatbikatı, üç katlı hanların inşası, misafirhane hanlarının ortaya çıkışı ve plan eğriliklerinin çıkmalarla düzeltilmesi gibi yenilikler bu dönemdeki han mimarisinin başlıca göstergeleri olarak dikkati çekmektedir.

19. yüzyılın ikinci yarısında İstanbul'un ticaret hayatı ve yapıları köklü değişimler geçirmiştir. Geleneksel ticari ve konaklama hanlarının yerine değişen iş tarzları ve arsa sıkıntıları dolayısıyla 'büro hanları' inşa edilmeye başlanmıştır.⁷ Avrupa ile gelişen ticaret dolayısıyla ticari yapılar şehrin geleneksel hanlar bölgesinin dışına taşmış ve özellikle Haliç'in öbür yakası, Galata, Karaköy taraflarına çok sayıda büro hanı, pasaj ve geçitler inşa edilmiştir. Yaklaşık dört buçuk asırlık Osmanlı İstanbulu'nun muhtelif bölgelerinde mihmanhaneli hanlar, ticaret hanları, büro hanları, kervansaraylar ve bekâr odaları gibi mekânlar asırlar boyu gelişen ticaret pratikleri, konaklama ve sosyalleşme imkânları için oluşmuş muazzam bir dokuydu.

.....

6 Rhoads Murphey, "The Growth in Istanbul's Commercial Capacity, 1700-1765: The Role of New Commercial Construction and Renovation in Urban Renewal", *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hung.* 2008, 61, No: 1-2, s. 147-155.

7 Nursel Gülenaz, *Batılılaşma Dönemi İstanbul'unda Hanlar ve Pasajlar*, İstanbul: İTO Yayınları, 2011.

İstanbul Şehir İçi Han Sayıları

19. yüzyıl ortalarında büro hanlarının ortaya çıkışı öncesinde İstanbul'daki hanların bir listesini çıkarmayı amaçlayan bu çalışmada çeşitli arşiv kayıtlarının incelenmesiyle han sayıları ve şehir düzlemindeki yerleri belirlenmeye çalışılacaktır. Mevcut durumda en eski kayda değer zikredilecek kaynaklar 18. yüzyılın sonuna tekabül etmektedir. 1792 tarihinde III. Selim'in başlattığı *nizam-ı teftiş-i İstanbul* bağlamında düzenlenen yoklama defterlerinde, 278 hanın ismi zikredilmekte ve bu hanların buldukları yerler hakkında bilgiler yer almaktadır.

Quataert, Osmanlı'da çalışanların iki durumda –savaşa hazırlanırken insan gücünü tespit etmek ya da belirli şartlar karşısında isyan ihtimali söz konusu olduğunda- kayıtlarının tutulduğunu ileri sürmektedir. İkinci kategoriye girebilecek olan bu yoklama defterleri, Ayasofya Camii'nde Aralık 1791 tarihinde III. Selim'e düzenlenen suikast girişimi sonrasında İstanbul'un tüm bölgelerindeki potansiyel suç unsuru olabilecek başıboş, işsiz, bekâr taifesi ve kefil olmayan kişileri tespit etmek amacıyla düzenlenmişlerdir. Bu yoklama defterleri, ilgili kişilerin konaklama amacıyla kullandıkları hanların ve dükkanların isimlerini, yerlerini ve oda sayılarını, odalarda kalan kişilerin isimlerini, varsa ünvanlarını ve memleketlerine dair bilgileri içermektedir. Bu defterler üzerinden toplumsal denetim, yeni yönetim zihniyeti, bir istatistik devletine dönüşüm gibi çeşitli analizler yapılmaktadır.⁸ Öte yandan bu kayıtlar daha öncesinde karşılaşılammış (şu ana kadar) bir hanlar listesi barındırmaktadır ve bizlere hanlarla ilgili derli toplu bir liste oluşturma imkanı sunmaktadır.

Adı geçen kayıtlar çerçevesinde, Aralık 1791 ve Ağustos 1793 tarihleri arasında yaklaşık 20 adet defter bulunmaktadır. Bu defterler içerisinde özellikle biri Osmanlı İstanbulu'nun ticari bölgesindeki hanları listelemesi açısından ön plana çıkmaktadır.⁹ 10 Haziran 1793 tarihli defter, Beyazıt Camii'nden Osmaniye'ye, Mahmutpaşa,

8 Bu konudaki kapsamlı çalışmalar için bkz. Betül Başaran, *Remaking the Gate of Felicity: Policing, Social Control, and Migration in Istanbul at the End of the Eighteenth Century, 1789 – 1793*, Doktora tezi, Chicago University, 2006. Cengiz Kırlı, "18. Yüzyıl Sonlarında Osmanlı Esnafı", *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Esnaf ve Ticaret*, ed. Fatmagül Demirel, İstanbul 2012, s. 7-20.

9 BOA. A.DVN 836.

Bahçekapısı, Kazgancılar, Kapalıçarşı içi, Ketancılar, Zindan Kapısı dahilinde Kantarcılar, Ayazma ve Odunkapısı, Vefa Meydanı oradan da Süleymaniye Camii'ne kadar olan bölgedeki 119 hana ait bilgilere yer vermektedir. Öte yandan defterlerin hepsini karşılaştırmalı olarak incelediğimizde İstanbul'un çeşitli bölgelerinde faaliyetlerini sürdüren yaklaşık olarak 284 hanın bilgilerine ulaşmak mümkün görülmektedir. Neredeyse hanların yarısından çoğu İstanbul limanı ile bedesten arası başta olmak üzere suriçi İstanbul dahilinde yer almaktadır.

Bölge	Han Sayısı
Beyazıt Camiinden Bahçekapı'ya, oradan Ayazmakapı'ya ve Süleymaniye'ye Kuzey bölge (Sultan Bayezid-1 Veli Camii havalinden Osmaniye, Mahmutpaşa, Bahçekapısı ve Kazgancılar, Çarşiy-1 Kebir derunu, Ketancılar, Zindan Kapısı dahilinde Kantarcılar, Ayazma ve Odunkapısı, Vefa Meydanı, Süleymaniye Camii Şerifine gelinceye kadar)	119 ¹⁰
Beyazıt'tan Edirnekapı'ya, oradan Eğrikapı'ya ve sonrasında Fener Balat üzerinden Unkapanı'na Kuzeybatı bölge	50 ¹¹
Suriçi'nde Divanyolu'ndan başlayarak Silivrikapı'ya ve oradan güneye inerek Yedikule'ye ve sahil boyunca Kumkapı ve Kadırga'ya uzanan ve oradan tekrar kuzeye çıkarak Divanyolu'nda sona eren güney bölge	
Yarımada Surdışı Çevresi (Suriçi'nin kuzeyinden Bahçekapı Eminönü'nden başlayarak Haliç, Kara Surları ve Marmara çevresinden Ahırkapı'ya dek)	59 ¹²
Kasımpaşa Beyoğlu	6 ¹³
Galata	6 ¹⁴
Boğaziçinin iki yanı (Kadıköy'den Beşiktaş Taş İskeleye kadar)	43 ¹⁵
Toplam	284

Tablo 1: 1791-1793 Yıllarında İstanbul'daki Hanların Bölgesel Dağılımı

.....

¹⁰ BOA. A.DVN 836.

¹¹ BOA. A.DVN 837, A.DVN 899-L.

¹² BOA. A.DVN 831, A.DVN 834.

¹³ BOA. A.DVN 833.

¹⁴ BOA. A.DVN 832.

¹⁵ BOA. A.DVN 881, A.DVN 899.

1821 yılında çıkan Rum isyanı sebebiyle düzenlenen bir başka defterde de İstanbul hanlarının sayılarına dair önemli ipuçları elde etmekteyiz.¹⁶ Defter, İstanbul'da meskûn hanlara hancı tayin etmek, hanlarda kefilsiz bulunan gayrimüslim esnafı tespit etmek ve gayrimüslim esnafın elinde bulunan silahları belirleyip bedelleri karşılığında geri almak için hazırlanmıştır. Bu deftere göre suriçi İstanbul'da 178 han çeşitli iş kollarında faaliyetlerini yürütmektedir.¹⁷

Defterin oluşturulma gerekçesi 1821 Rum İsyanı sonrasında İstanbul'daki Rumların ve ellerindeki silahların tespiti olmakla birlikte, bahsi geçen 178 han ve dâhilllerinde faaliyet gösteren esnafıya dair kayıtlar kıymetli bilgiler ihtiva etmektedir. İstanbul'daki tüm hanları kapsayan bir tahrir olmamasına rağmen, hanların yoğun olduğu ticari bölgedeki çoğu hanı ve hanlar bölgesi dışındaki önemli hanları listede görebilmekteyiz. Söz konusu defterde, kimi hanların yerleri tam olarak verilirken (Çakmakçılar Başında, Tahmis Kurbunda, Mahmutpaşa kurbunda) bazılarının ise bulunduğu yer hakkında herhangi bir bilgi mevcut değildir. Ayrıca kimi hanlar sadece "Han" ifadesiyle kaydedilirken kimi hanlar ise, Ali Paşa Hanı, Çukur Han gibi birden fazla hana verilen genel isimlerle zikredilmektedirler.

Suriçi İstanbul hanlarına dair kıymetli bilgiler içeren bu defterdeki kayıtlar Mahmutpaşa kurbunda Kürkçü Han ile başlamakta, sonrasında 18. asrın önemli bir han inşası bölgesi olan Çakmakçılar yokuşundaki Valide Han, Büyük Yeni Han ile devam etmekte, sonrasında, Tavukpazarı Vezir Han üzerinden Tahtakale ve Eminönü bölgesindeki hanlara geçmekte, oradan Uzunçarşı üzerindeki hanları kaydederek, Kapalıçarşı içerisindeki hanlar üzerinden Beyazıt'taki Simkeş Hanı ve Hasan Paşa Hanı'na ulaşmakta, oradan Gedikpaşa üzerinden Vefa'daki

.....

16 1821 Rum İsyanı'nın İstanbul'a yansımaları için bkz. Şükrü Ilıcak, *A Radical Rethinking of Empire: Ottoman State and Society during the Greek War of Independence 1821-1826*, Doktora Tezi, Harvard University, 2012.

17 1821 Yılında İstanbul'daki Hanların Listesi ekte yer almaktadır. NFS.d 0008, 21 Cemaziyelahir 1236 / 26 Mart 1821. Bu defterin bir başka versiyonu Başmuhasebe defterleri arasında yer almaktadır. B.O.A. A.DVNSTZEİd., Defter no: 29, g.1236-B.1242 s. 1-88. Bu defterle ilgili bir çalışma için bkz. Bünyamin Demir, *XIX. Yüzyılda Tarihi Yarımada Hanlarının Ekonomik Yönü*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, İktisat Tarihi Bilim Dalı, İstanbul 2010.

Vefa Hanı'na ulaşmakta, sonrasında ise muhtelif bölgelerdeki (Yedikule, Davutpaşa, Karagümrük, Fatih,) hanlara dair bilgiler vermektedir.

Hanlarda faaliyetlerini yürüten esnafların isimleri esnaflık türleri ile birlikte verilmektedir. Bu bilgiler üzerinden tarihi yarımada da faaliyetlerini yürüten esnafların dağılımlarına dair de mübit bilgilere ulaşmak mümkündür. Ancak gerek tahrirlerin kapsayıcılık problemi gerekse hanların konaklama ve ticaret gibi çeşitli fonksiyonları dolayısıyla esnaf perspektifinden genellemelere varabilmek mümkün gözükmemektedir.

1827 tarihli bir Evkaf Defteri ise İstanbul'da bulunan hanlara ait kayıtları içermekte ve 129 hanın ismine ve sahiplerine dair bilgiler ihtiva etmektedir.¹⁸ Evkaf-1 Hümayun Nezareti bünyesinde bulunan Hancılar Kethüdası tarafından hazırlanan defterde üçü mülk 126'sı vakıf olmak üzere suriçi İstanbul'un çeşitli bölgelerindeki 129 hanın ismini ve vakıf sahibini belirtmektedir. Ancak bu defter İstanbul'daki bütün hanları kapsamamaktadır, hatta Çakmakçılar Yokuşu'ndaki Valide Han, Astarıcılar Hanı, Çuhacılar Hanı, Hasanpaşa Hanı gibi önde gelen hanlar dahi deftere dahil edilmemiştir.

Tanzimat'a doğru evrilen süreçte, Kırlı'nın çalışmalarında yetkinlikle vurguladığı üzere temettuat defterlerinde yer alan mal ve emlak sayımları, 1839 öncesi ve sonrasındaki nüfus sayımları ve halkın kanaatlerinin derlendiği havadis jurnalleriyle siyasi iktidar, bir istatistik devlete dönüşüyordu.¹⁹ Bu bağlamda ortaya çıkan nüfus sayımlarında özellikle mücerretlerin konakladığı hanlar, sayım memurlarının önemli ziyaret mekanlarındandı. Bu bağlamda 1844 ve 1856 sayımlarında müslüman ve ermeni bekâran taifesi konakladıkları hanlara göre kayıt altına alınmışlardır. Aşağıdaki tabloda da görüldüğü üzere İstanbul; Asitane, Galata Kazası Tophane Bölgesi ve Üsküdar Kazasının Üsküdar, Beykoz ve Anadoluferi vs. olmak üzere üç bölgeye ayrılarak sayım çalışmaları yürütülmüştür. Bu sayımlara göre 1844 yılında suriçinde müslüman bekârların 198 handa, ermeni bekârlar ise 254 handa ikamet etmektedirler. 1856 yılında ise müslüman bekârlar 257 handa, ermeni bekârlar ise 289 handa ikamet etmektedirler.

•••••

18 EV. d. 39524, muhtemelen 1827. Defter için bkz. Fazıl Işıközü, "İstanbul'un Eski Vakıf Hanları", *Vakıflar Dergisi*, 1973/10, s.421-424.

19 Cengiz Kırlı, *Sultan ve Kamuoyu: Osmanlı Modernleşme Sürecinde "Havadis Journalleri" (1840-1844)*, İstanbul: Türkiye İş Bankası, 2009.

	1273 / 1856		1260 / 1844	
	Müslüman Bekârlar	Ermeni Bekârlar	Müslüman Bekârlar	Ermeni Bekârlar
Asitane	257 ²⁰	289 ²¹	198 ²²	254 ²³
Galata Kazası Tophane Bölgesi	14 ²⁴	25 ²⁵	12 ²⁶	
Üsküdar Kazasının Üsküdar, Beykoz, Anadoluferi vs.			36 ²⁷	

Tablo 2: Nüfus Defterlerine Göre İstanbul'da Bekârların Konakladığı Han Sayıları

19. yüzyılın ikinci yarısında genelde İstanbul, özelde ise hanlar ile ilgili istatistiki listelerin sayısı artmıştır. Bu bağlamda özellikle 1885 nüfus sayımı ve sonrasındaki İstanbul İhsaiyat Mecmuası'nda yer alan istatistiki veriler kaydedeğerdir.²⁸

.....

20 NFS.d, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415.

21 NFS.d, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526.

22 NFS.d, 151, 153, 155.

23 NFS.d, 298, 299, 300, 301, 303, 304, 305, 306, 307.

24 NFS.d, 433.

25 NFS.d, 540.

26 NFS.d, 177.

27 NFS.d, 183.

28 K. Pamukciyan 1868'de İstanbul'da Rupen Kürkciyan (1825-1870) matbaasında basılan Gürünlü Muallim Manuk'un Hamarod Askharhakrutyun (Muhtasar Coğrafya) adlı kitabının sonunda bulunan İstanbul hanlarının listesini Türkçe alfabetik sıraya göre düzenleyerek listeyi yayınlamıştır. Bu listede 197 adet han yapısından bahsedilir. Bunların 33 adeti Galata bölgesinde olup, 164 adeti Tarihi Yarımada'dadır. 143 adeti ise Hanlar Bölgesi olarak tanımlanan bölgede bulunmaktadır. Kevork Pamukciyan, "1868'de Mevcud İstanbul Hanları", *Tarih ve Toplum*, 22 / 128, (Ağustos 1994), s. 5-9.

1885 yılında gerçekleştirilen nüfus sayımında İstanbul'da faaliyetlerini sürdüren hanların ve bu hanlarda kalan muhtemelen bekar taifesinin bilgilerine yer verilmiştir. Bu sayıma göre 287'si suriçi İstanbul ve çevresinde olmak üzere İstanbul'da toplam 483 han bulunmaktadır. "Dersaadet ve Bilad-ı Selasede Bulunan Hanların Esamisiyle Buldukları Mahallelerin Semt-i Meşhûrî ve Mensup Oldukları Devair-i Belediyeler ve Nüfus-ı Muharrerelerinin

Sonuç Yerine

18. yüzyıl sonu ve 19. yüzyıl başı Osmanlı İstanbulu'nda faaliyetlerini sürdüren hanlar üzerine olan bu çalışmada, çeşitli amaçlar için oluşturulmuş arşiv belgelerine yansıdığı şekliyle hanların listesi çıkarılmaya çalışılmıştır. Mevcut bilgiler çerçevesinde mezkur dönemde faaliyette olan hanlara dair derli toplu bir liste oluşturabilmek mümkün gözükmemektedir. Ancak hanların yoğunlaştığı bölgeler, belli başlı hanlar, hanlarda ticaret ya da imalat yapan esnaf ve hanlarda konaklayan bekâr taifesine dair bilgilere ulaşılabilmektedir. Bu çalışmanın ortaya koyduğu bir başka husus da, hanların sayıca ve etkinlikçe aşağıda Valide Camii ve Rüstempaşa Külliyesi yukarıda Vezirhanı ve Beyazıt Külliyesi arasındaki ticari bölgede olmakla birlikte Nefs-i İstanbul'un birçok bölgesinde de küçük ve orta ölçeklerde hanların faaliyetlerini sürdürmekte olduklarıdır.

.....

İcmailen Mikdarını Mübeyyin Cedveldir”, *Dersaadet ve Bilâd-i Selâse Nüfus-i Umûmiyesine Mahsûs İstatistik Cetveldir*, İstanbul: Matbaa-i Osmaniye, 1301/1885, s. 59-75.

İstanbul İhsaiyat Mecmuası'nda yer alan istatistikî bilgilere göre 1912 yılında İstanbul'da 445 eski han faaliyetini sürdürmektedir ve bu hanların 249 adeti ise Hanlar bölgesinde yer almaktadır. Mezkûr yılda İstanbul'da faaliyette bulunan 260 adet de yeni han bulunmaktadır. Bu yeni hanlar ise çoğunlukla ticari olarak yeni gelişen Beyazıt Laleli bölgesi, Beyoğlu'nda Pera'dan Taksim ve Harbiye'ye uzayan bölgede yer almaktadır. Eski hanların listesi için bkz. Ahmet Kal'a, “Tarihi Süreç İçinde Kapalı Çarşı Hanlar Bölgesi Esnaf Üretim Faaliyetleri”, 3. *Uluslar arası Tarihi Yarımada Sempozyumu Tebliğler Kitabı*, İstanbul, 2008, s. 303-320.

EK 1: 1821 Yılında İstanbul'daki Hanların Listesi (NFS.d 0008, 21 Cemaziyelahir 1236 / 26 Mart 1821).

	Han İsmi	Mevkii
1	Kürkçü Han	Mahmutpaşa Kurbu
2	Çorapçı Han	Mahmutpaşa Kurbu
3	Lüleci Hanı	
4	Sümbüllü Han	Çakmakçılar Kurbu
5	Büyük Yeni Han	
6	Çinili Han	Çakmakçılar Suku
7	Valide Hanı	Çakmakçılar Baş
8	Küçük Yeni Han	
9	Kumrulu Han	
10	Tahta Hanı	
11	Emir Han	
12	Boncukçu Han	
13	Çukur Han	Mercan
14	Ali Paşa Hanı	Mercan
15	Yıldızlı Han	Mercan
16	Sultan Odaları Hanı	Mercan
17	Mercan Hanı	
18	Nalbur Hanı	Mercan
19	Kadı Kumru Hanı	
20	Pastırmacı Hanı	
21	İmam Ali Hanı	
22	Kızlarağası Hanı	
23	Zincirli Han	
24	Perdahtçı Hanı	
25	Kaliçeciler Hanı	
26	Varakçı Hanı	
27	Sofçular Hanı	
28	Bağcı Hanı	
29	Hazinedar Hanı	
30	Baklalı Hanı	Tavukpazarı
31	Cedid Rubiyye Hanı	
32	Çadırcı Han	
33	Horoz Ötmez Hanı	Esir Pazarı
34	Saraç Hanı	Tavukpazarı

İSTANBUL HANLARI: 18. YÜZYIL SONU VE 19. YÜZYIL BAŞI

35	Yağlıkçı Hanı	
36	Vezir Hanı	
37	Küçük Taş Han	Vezir Hanı Karşısında
38	Süleyman Paşa Hanı	Divanyolu
39	Yarım Han	Ali Paşa Hanı Civarı
40	Hocapaşa Hanı	
41	Muhsinoğlu Hanı	Hocapaşa
42	Şişeci Hanı	Kazğancılar Kurbu
43	Alaca Hanı	Kazğancılar Kurbu
44	Kilis Hanı	Asmaaltı
45	Laz Hanı	
46	Gürcü Hanı	
47	Yarım Han	
48	Küçük Laz Hanı	
49	Çukur Han	
50	Kurşunlu Hanı	Çukur Hana Bitişik
51	Canbaz Hanı	
52	Emirli Hanı	
53	Kutucu Hanı	Odun Kapısı Dahili
54	Ganbod Hanı	Kantarcılar
55	Ali Paşa Hanı	Kantarcılar
56	İpriktar Hanı	Ayazma Kapısı Dahili
57	Murat Oğlu Hanı	Ayazma Kapısı Dahili, Kapı Bitişiği
58	Kadı Hanı	Keresteciler Karşısı
59	Kutulu Hanı	Keresteciler Karşısı
60	Han	Keresteciler Karşısı
61	İsmail Efendi Hanı	Keresteciler Karşısı
62	Faki Oğlu Hanı	
63	Kettancı Hanı	
64	Han	Keresteciler Karşısı
65	Kül Hanı	
66	Tekneci Han	Balıkpazarı Kurbu
67	Taşçılar(?) Hanı	
68	Süngerci Hanı	
69	Kule Hanı	Yemişçiler Başı
70	Yoflu Hanı ?	Yemişçiler Suku
71	Arslan Hanı	

OSMANLI İSTANBULU

72	Küçük Taş Han	Balıkpazarı
73	Peştemalcı Hanı	Tahmis Kurbu
74	Değirmen Hanı	Tahmis Kurbu
75	Kundakçı Han	
76	Hacı Mahmut Hanı	Tahtakale Kurbu
77	Şeyh Davut Hanı	
78	Katır Hanı	
79	Sulu Han	
80	Silahtar Hanı	Uzun Çarşı Kurbu
81	Fincancı Hanı	
82	Pertev Paşa Hanı	Uzun Çarşı Başı
83	Aynalı Han	
84	Nasuh Ağa Hanı	
85	Han	Nasuh Ağa Hanına Bitişik
86	Kilit Hanı	
87	İğneci Han	
88	Baltacı Hanı	Mercan Kurbu
89	Astarcı Han	Çarşı
90	Büyük Zağferan Hanı	
91	Çukur Han	Çarşı-yı Kebir
92	Büyük Kebeci Han	
93	İstanbul Ağası Hanı	Yorgancılar Suku
94	Yüncü Han	Yorgancılar Suku
95	Kellekesen(?) Hanı	
96	Yol Geçen Hanı	Çarşı'da Kebeciler Hanı Karşısı
97	Ali Paşa Hanı	Yorgancılar Suku
98	Camili İmam Hanı	
99	Yarım Han	Yorgancılar Suku
100	Sarraı Hanı	
101	Bodrum Hanı	Bit Pazarı Kurbu
102	Yol Geçen Hanı	Kalpakkılar Başı
103	Sakallı Hanı	Kalpakkılar Başı
104	Sepetçi Hanı	
105	Taş Han	Kalpakkılar Başı
106	Sultan Odaları	Mahmut Paşa Başı
107	Cafer Ağa Hanı	
108	Hoca Oğlu Hanı	

İSTANBUL HANLARI: 18. YÜZYIL SONU VE 19. YÜZYIL BAŞI

109	Tahta Han	
110	Yumurtacı Hanı	
111	Yarım Han	Mahmut Paşa Başı
112	Yarım Han	Osmaniye Camii Şerif Altında
113	Kebapçı Hanı	
114	Baltacı Hanı	Kalpakçılar Başı
115	Sorguncu Hanı	Kalpakçılar Başı
116	Takyeci Hanı	Kalpakçılar
117	Kavafçı Hanı	Kavaflar Suku ?
118	Mikraşçılar Hanı	
119	Çatal Han	Parmakkapı Kurbu
120	Yarım Han	Testereciler Başı
121	Doğramacı Hanı	
122	Simkeş Hanı	Okçularbaşı
123	Hasan Paşa Hanı	
124	Payzen Hanı	Gedikpaşa Kurbu
125	Tevekkül Hanı	Irgat Pazarı
126	Sabuncu Hanı	Gedikpaşa Kurbu
127	Takyeci Hanı	
128	Viran Han	Gedikpaşa Kurbu
129	Küçük Viran Han	
130	Arabacı Hanı	
131	Bahçeli Han	Kumkapı Kurbu
132	Sandalcı Hanı	Kumkapı Kurbu
133	Mestçi Hanı	Kumkapı Kurbu
134	Hoca Hanı	
135	Taş Han	Bahçekapısı harici
136	Haraççı Han	Bahçekapısı Harici
137	اوتدجي Hanı	Hasırcılar Suku
138	Kuşçu Başı Hanı	
139	Sabuncu Hanı	Ketancılarkapı Kurbu
140	Leblebici Han	
141	Yeni Han	Fark dört Kapısı
142	Yarım Han	
143	Ömer Ağa Hanı	
144	Vefa Hanı	
145	Orta Kiracılar Hanı	

OSMANLI İSTANBULU

146	Tavuk Hanı	Şehzadebaşı
147	Bozmacı Hanı	
148	Doğramacı Hanı	
149	Yusuf Ağa Hanı	Merkepçilerkapı
150	Basma Hanı	Langa Yenikapı Harici
151	Han	Davutpaşa İskelesi
152	Kolu Kısa Hanı	Samatya
153	Bostancı Hanı	Yedikule
154	Davutpaşa Hanı	Hekimoğlu Ali Paşa
155	Yarım Han	Hekimoğlu Ali Paşa, Kolluk Bitişiği
156	Bozacı Han	Davutpaşa Mahkemesi Karşısı
157	Taşçı Mehmet Ağa Hanı	Karagümrük Meydan
158	Arabacı Başı Hanı	Karagümrük Meydan
159	Arif Ağa Hanı	Karagümrük Meydan
160	Salih Ağa Hanı	
161	Bahçeli Han	
162	Derviş Ağa Hanı	
163	Tütüncü Hanı	
164	Abdi Ağa Hanı	
165	Sulu Han	Sultan Mehmet Kurbunda Büyük Karaman
166	Şerbethaneli Han	Sultan Mehmet Kurbunda Büyük Karaman
167	Paçacı Hanı	
168	Şekerci Han	Çörekçi Kapısı
169	Yarım Han	Çörekçi Kapısı
170	Umurlu Hanı ?	Çörekçi Kapısı
171	Nakib Hanı	
172	Taşçılar Hanı	Küçük Karaman
173	Taş Han	Boyacı Kapısı
174	Nalbant Hanı	
175	Yeni Han	Büyük Karaman
176	Mustafa Efendi Hanı	Büyük Karaman
177	Kaşıkcı Hanı	
178	Çukacı Hanı (Çuhacı)	